

**Briuselis, 2025 m. spalio 2 d.
(OR. en)**

13386/25

**SOC 632
ANTIDISCRIM 88
FREMP 255**

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai

Ankstesnio
dokumento Nr.: 12742/25

Dalykas: Tarybos išvadų dėl asmenų su negalia socialinės įtraukties skatinant
savarankišką gyvenimą projektas
– *Patvirtinimas*

1. Taryba parengė Tarybos išvadų dėl asmenų su negalia socialinės įtraukties skatinant savarankišką gyvenimą projektą.
2. Socialinių klausimų darbo grupė išvadas nagrinėjo 2025 m. liepos 14 d. ir rugsėjo 10 d.
3. Dėl šio pranešimo priede išdėstyto teksto projekto¹ iš esmės susitarta.
4. Nuolatinių atstovų komiteto prašoma šio pranešimo priede išdėstytą išvadų projektą perduoti EPSCO tarybai patvirtinti 2025 m. spalio 17 d. posėdyje.

¹ Padaryti nedideli techniniai teksto pakeitimai.

**Asmenų su negalia socialinė įtrauktis
skatinant savarankišką gyvenimą**

Tarybos išvadų projektas

PAŽYMĖDAMA, KAD:

1. Europos Sąjunga yra grindžiama tokiomis vertybėmis kaip žmogaus orumas, laisvė, lygybė ir pagarba žmogaus teisėms ir yra įsipareigojusi kovoti su diskriminacija, įskaitant diskriminaciją dėl negalios, kaip išdėstyta Europos Sąjungos sutartyje, Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje;
2. 2021 m. Europos Sąjungos Taryba palankiai įvertino 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategiją (toliau – ES strategija dėl negalios)² ir jai pritarė. Strategija remiamas Sąjungos sudarytos ir visų valstybių narių ratifikuotos Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos (JT ANTK), taip pat Europos socialinių teisių ramsčio, visų pirma jo 17 principo, kuriuo akcentuojama asmenų su negalia socialinės įtraukties ir vienodų galimybių jiems sudarymo svarba, įgyvendinimas;
3. ES strategijoje dėl negalios teigiama, kad, rengdamos bei įgyvendindamos politiką, teisės aktus ir finansavimo programas ir vykdydamos jų stebėseną, valstybės narės ir visos ES institucijos bei agentūros turėtų tiksliniais ir integraciniais veiksmais atsižvelgti į asmenų su negalia poreikius. Ja taip pat skatinama sąveikinė perspektyva;

² Dok. 9749/1/21 REV 1.

4. teisė gyventi savarankiškai įtvirtinta JT ANTK 19 straipsnyje, kuriuo valstybėms Konvencijos Šalims nustatoma pareiga imtis veiksmingų priemonių, kad sudarytų sąlygas asmenims su negalia visapusiškai naudotis teise gyventi savarankiškai ir būti visiškai įtrauktiems į bendruomenę bei dalyvauti joje. Komisijos pranešime dėl asmenų su negalia savarankiško gyvenimo ir įtraukties į bendruomenę rėmimo ES lėšomis gairių (toliau – Komisijos gairės dėl savarankiško gyvenimo) valstybėms narėms pateikiama praktinių rekomendacijų dėl ES lėšų naudojimo remiant investicijas ir struktūrines reformas, kuriomis skatinamas asmenų su negalia savarankiškas gyvenimas ir remiamos nacionalinės bei regioninės pastangos įgyvendinti JT ANTK;
5. remiantis 2020 m atliktais moksliniais tyrimais nustatyta, kad Europos Sąjungoje daugiau kaip milijonas jaunesnių nei 65 metų asmenų su negalia ir daugiau kaip du milijonai vyresnių nei 65 metų asmenų su negalia gyvena institucijose³⁴. Nepaisant padarytos pažangos, sudarant sąlygas gyventi savarankiškai valstybėse narėse pasiekti skirtingi etapai. Dėl to daugelis asmenų su negalia vis dar susiduria su kliūtimis, trukdančiomis visapusiškai naudotis teise pasirinkti ir kontroliuoti su jų gyvenimu susijusius sprendimus, įskaitant tai, kur, kaip ir su kuo jie gyvena. Todėl, norint užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų visapusiškai naudotis savo teisėmis gyventi bendruomenėje lygiai su kitais, reikia tolesnių tiek ES, tiek nacionalinio lygmens pastangų;

³ Europos Komisijos dokumentai: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir Grammenos, S., *COVID-19 and persons with disabilities – Statistics on health, care, isolation and networking* (COVID-19 ir asmenys su negalia. Sveikatos, priežiūros, izoliacijos ir tinklaveikos statistika).

⁴ Iš mokslinių tyrimų galima spręsti, kad globos įstaigose gyvenančių vaikų, suaugusiųjų ir vyresnio amžiaus asmenų su negalia skaičius pastaraisiais metais toliau augo. *EUROFOUND (2024) Paths towards independent living and social inclusion in Europe* (Savarankiško gyvenimo ir socialinės įtraukties užtikrinimo Europoje būdai), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

6. norint užtikrinti visišką asmenų su negalia įtrauktį į bendruomenę ir užkirsti kelią izoliacijai arba segregacijai nuo bendruomenės, būtina tinkamai, integruotai ir nuolat teikti į asmenį orientuotas paslaugas, teikiamas bendruomenėje, tokias kaip asmeninė pagalba, pagalba priimant sprendimus ir paramos tinklai. Taip pat reikia priemonių, kuriomis būtų šalinamos nuolatinės kliūtys, trukdančioms asmenims su negalia lygiai su kitais naudotis visiems gyventojams skirtomis bendruomeninėmis paslaugomis ir infrastruktūra, įskaitant prieinamas ir nesegreguotas gyvenamąsias vietas, kurios gali būti labai įvairios: nuo individualių būstų iki gyvenimo kartu su kitais ir įvairių rūšių nuomos;
7. labai svarbu remti kokybišką užimtumą ir tinkamas darbo sąlygas priežiūros sektoriuje, kad būtų pagerintas priežiūros profesionalumas, teikiamos kokybiškos ilgalaikės priežiūros paslaugos ir sprendžiami įgūdžių poreikio ir darbo jėgos trūkumo klausimai. Tuo pat metu, taip pat pripažindamos reikšmingą moterų vaidmenį teikiant neformaliąją priežiūrą, valstybės narės turėtų geriau identifikuoti neprofesionalių priežiūrinių asmenis ir remti jų priežiūros teikimo veiklą tokiomis priemonėmis kaip priežiūrinių asmenų teisė atsikvėpti ir paramos paslaugos;
8. pastangoms užtikrinti asmenų su negalia savarankišką gyvenimą ir įtrauktį trukdo kliūtys lygiai su kitais naudotis socialinėmis ir sveikatos priežiūros paslaugomis, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, švietimo bei mokymo, užimtumo, kultūros, sporto ir laisvalaikio veikla, be kita ko, dėl nepakankamo prieinamumo ir tinkamų sąlygų sudarymo šiose srityse. Dėl šios priežasties svarbu užtikrinti, kad visiems gyventojams skirtos bendruomeninės paslaugos ir infrastruktūra būtų prieinamos asmenims su negalia lygiai su kitais ir atitiktų jų poreikius. Kaip pabrėžta JT ANTK, universalaus dizaino principų taikymas kuriant naujas paslaugas ir aplinkas skatina vienodą prieigą visiems ir mažina priklausomybę nuo vėliau reikalingų pritaikymų;

9. itin svarbų vaidmenį sudarant sąlygas savarankiškam gyvenimui atlieka įperkamos pagalbinės technologijos ir novatoriški prieinami technologiniai sprendiniai, pavyzdžiui, bendravimą, judumą ir prieigą prie informacijos palengvinančių prietaisų ir programinės įrangos kūrimas ir prieinamumas, priežiūros teikimas asmenims su negalia namuose ir nuotoliniu būdu, be kita ko, kaimo ir atokiose vietovėse. Be to, norint užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų naudotis savo teisėmis, įskaitant teisę į saviraiškos laisvę, ir galėtų rasti kelią bendruomenėse nesusidurdami su kliūtimis dalyvavimui visuomenėje, būtina sąlyga yra informacinių ir ryšių technologijų bei paslaugų prieinamumas, be kita ko, ugdant skaitmeninius įgūdžius. Tuo tikslu prie prieinamumo Europos Sąjungoje gerinimo prisideda Europos prieinamumo aktas ir „AccessibleEU“ veikla, kuria jis remiamas;
10. krizinės situacijos daro neproporcingai didelį poveikį asmenims su negalia, dažnai padidindamos jau esamą pažeidžiamumą ir nelygybę. Asmenys su negalia vis dar susiduria su kliūtimis, kurios užkerta jiems kelią visapusiškai pasinaudoti reagavimo į ekstremaliąją situaciją priemonėmis ir naudotis jomis lygiai su kitais, o paramos struktūra ir teikimas vis dar nepakankamai pritaikomi prie jų poreikių. Šio susirūpinimą keliančio klausimo sprendimas, be kita ko, rengiant ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, taip pat svarbus sąlygų savarankiškai gyventi sudarymo kontekste;
11. priemonėmis, kuriomis skatinamas savarankiškas gyvenimas, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į įvairių rūšių ir iš dalies sutampančią diskriminaciją ir nepalankią padėtį, kuri gali turėti įtakos asmenims su negalia. Įvairių kliūčių, realijų ir poreikių esama visų pirma moterų, vaikų ir vyresnio amžiaus asmenų su negalia atveju, ir jiems gresia didesnė atskirties rizika. Moterims ir mergaitėms su negalia taip pat dažniau gresia didesnė smurto, sužeidimo ar prievartos, nepriežiūros arba aplaidumo, netinkamo elgesio ar išnaudojimo rizika. Todėl, norint skatinti visapusišką ir lygiateisį jų dalyvavimą visose srityse bei jų teisę gyventi bendruomenėje lygiai su kitais, reikia skirti ypatingą dėmesį konkretiems jų poreikiams ir imtis juos atliepiančių priemonių,

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ, atsižvelgiant į jų kompetenciją ir nacionalines aplinkybes:

12. parengti arba toliau tobulinti priemonės, kuriomis skatinamas asmenų su negalia savarankiškas gyvenimas, laikantis atitinkamai 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos ir siekiant įvykdyti JT ANTK, visų pirma jos 19 straipsnyje, nustatytas pareiga;
13. rengiant politiką, strategijas ir veiksmus remtis turimomis žiniomis ir geriausios praktikos pavyzdžiais, atsižvelgiant į Komisijos gairėse dėl savarankiško gyvenimo išdėstytą požiūrį, visų pirma siekiant veiksmingai naudoti ES finansavimą, kad būtų skatinamas asmenų su negalia savarankiškas gyvenimas ir, kai aktualu, naudojimasis išteklių centro „AccessibleEU“ teikiama parama;
14. remti intervencines priemones, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas asmenims su negalia savarankiškai gyventi bendruomenėje, be kita ko, užtikrinant prieinamų, įperkamų ir nesegreguotų gyvenamųjų vietų pasiūlą ir paramą, kuri būtina savarankiškam gyvenimui, kartu gerbiant individualų pasirinkimą ir atsižvelgiant į individualias aplinkybes bei poreikius;
15. stiprinti konsultacijas su asmenimis su negalia ir skatinti aktyvų jų dalyvavimą visais lygmenimis rengiant su jais susijusius veiksmus ir politiką, juos įgyvendinant ir stebint, be kita ko, pasitelkiant jiems atstovaujančias organizacijas;

16. skatinti į asmenį orientuotų pagalbos paslaugų, tokių kaip asmeninė pagalba, pagalbinės technologijos, prieinamos informacinės ir ryšių technologijos bei paslaugos, pagalba priimant sprendimus ir organizuotos paramos sistemos (pvz., tarpusavio parama, savarankiško gyvenimo centrai ir apgyvendinimo su pagalba priemonės), prieinamumą ir įperkamumą;
17. užtikrinti, kad visiems gyventojams skirtos paslaugos taip pat būtų prieinamos, pasiekiamos, įperkamos, įtraukios ir pritaikytos asmenims su negalia ir kad jos būtų teikiamos koordinuotai;
18. teikti mokymą paslaugų teikėjams, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos teikti į asmenį orientuotą pagalbą ir paslaugas bendruomenėje, kad būtų remiamas savarankiškas gyvenimas pagal JT ANTK;
19. informuoti asmenis su negalia, įskaitant tuos, kurie šiuo metu gyvena įstaigose, ir jų šeimas apie jų teises, teises į išmokas ir turimas galimybes, susijusias su gyvenamosiomis vietomis, ir teikti būtiną paramą bei gaires sprendimų priėmimo procese, be kita ko, pasitelkiant individualius planus ir atvejų valdymą;
20. prireikus didinti įperkamų, prieinamų, įtraukių, neseleguotų ir saugių gyvenamųjų vietų pasiūlą bendruomenėse, kad būtų užkirstas kelias benamystei ir gyvenimui prastomis būsto sąlygomis ir sudarytos palankesnės sąlygos savarankiškam gyvenimui;

RAGINA EUROPOS KOMISIJĄ:

21. atsižvelgiant atitinkamai į Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komiteto Baigiamąsias pastabas dėl Europos Sąjungos sujungtų antrosios ir trečiosios periodinių ataskaitų, toliau skirti daug dėmesio savarankiško gyvenimo skatinimui ir užtikrinimui pristatant iniciatyvas ir veiksmus antrojoje 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos laikotarpio pusėje ir užpildyti likusias politikos spragas, kartu visapusiškai laikantis subsidiarumo bei proporcingumo principų ir atsižvelgiant į valstybių narių sistemų įvairovę;

22. rengiant iniciatyvas ir veiksmus, konsultuotis ir aktyviai įtraukti atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, ypač asmenis su negalia, per jiems atstovaujančias organizacijas ir Europos negalios klausimų platformą;
23. įvertinti pagalbinių technologijų vidaus rinkos veikimą ir poreikį imtis tolesnių veiksmų, susijusių su gaminių tinkamumu ir sertifikavimu, siekiant pagerinti prieigą prie pagalbinių technologijų ir sudaryti palankesnes sąlygas laisvam jų judėjimui;
24. skatinti ir palengvinti valstybių narių gebėjimų stiprinimą, tarpusavio mokymąsi ir keitimąsi gerosios praktikos pavyzdžiais, bendradarbiaujant su asmenimis su negalia atstovaujančiomis organizacijomis, kad būtų užtikrintas geresnis žmogaus teisėmis grindžiamo požiūrio į asmenų su negalia įtrauktį supratimas, stiprinama žinių bazė, susijusi su tokiais sritimis kaip prieinamumas ir savarankiškas gyvenimas, įskaitant asmeninę pagalbą asmenims su negalia, ir būdai gerinti darbo sąlygas priežiūros sektoriuje ir remti neformaliąją priežiūrą teikiančius asmenis ir asmeninius padėjėjus;
25. gerinti pagal lytį išskaidytų duomenų apie visos Sąjungos asmenų su negalia, gyvenančių skirtingoje gyvenamojoje, padėtį, be kita ko, susijusią su gyvenimo kokybe ir įtrauktimi į bendruomenę ir atitinkamomis sąnaudomis bei nauda, prieinamumą ir atlikti jų analizę įtraukiant Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą (FRA), Europos lyčių lygybės institutą (EIGE) ir EUROFOUND, kad būtų gilinamos žinios apie kliūtis ir sėkmės veiksnius užtikrinant savarankišką gyvenimą, atsižvelgiant į individualų pasirinkimą, aplinkybes ir poreikius;

26. siekti sistemingai integruoti negalios aspektą į visų sričių ES politiką vadovaujantis JT ANTK ir, kai aktualu, integruojant asmenų su negalia įtraukties ir prieinamumo priemones į svarbiausias ES strategijas, tokias kaip Europos pasirengimo krizėms strategija, būsimas veiksmų planas dėl Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo, būsimas Europos įperkamo būsto planas, būsimą ES kovos su skurdu strategiją, ir rengiant būsimą atskirą aukšto lygio laikotarpio po 2025 m. ES lyčių lygybės strategiją, siekiant užtikrinti, kad jos būtų naudingos asmenims su negalia ir būtų atsižvelgiama į poreikį pašalinti kliūtis, su kuriomis susiduria asmenys su negalia, ir kovoti su jų patiriama diskriminacija;
27. parengti išsamias gaires, kaip veikti susidarius ekstremaliosiomis situacijoms, pritaikytas visų rūšių sutrikimams (įskaitant fizinius, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimus), ir kaip užtikrinti prieinamumą bei įtrauktį, taip pat dėl pirmiesiems reaguotojams skirtą mokymo, kaip atpažinti skirtingų rūšių sutrikimus ir imtis atitinkamų veiksmų.
-

Šaltiniai

1. ES tarpinstituciniai dokumentai

Europos socialinių teisių ramstis
(Europos Komisija) Generalinis sekretoriatas, *Europos socialinių teisių ramstis*, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2017 m.

2. ES teisės aktai

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000 12 2, p. 16–22)

2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2102 dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo (OL L 327, 2016 12 2, p. 1–15)

2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų (OL L 151, 2019 6 7, p. 70–115)

3. Europos Sąjungos Tarybos dokumentai

2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas 2022/C 476/01 (dok. ST 13948/2022 INIT) (OL C 476, 2022 12 15, p. 1–11)

Tarybos išvados dėl 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos (dok. 9749/1/21 REV 1)

Tarybos išvados dėl negalią turinčių asmenų įtraukimo į darbo rinką (dok. 15134/22)

Tarybos išvados dėl Europos Audito Rūmų specialiosios ataskaitos Nr. 20/2023 „Neįgaliųjų rėmimas“ (dok. 15575/23)

Tarybos išvados dėl asmenų su negalia socialinės įtraukties skatinimo užtikrinant užimtumą, tinkamų sąlygų sudarymą ir reabilitaciją (dok. 16543/24)

4. Europos Parlamento dokumentai

„2021–2030 m. ES neįgaliųjų teisių strategija. Laimėjimai ir perspektyvos“, Piliečių teisių ir konstitucinių reikalų teminis skyrius, Vidaus politikos generalinis direktoratas, PE 767.095, 2024 m. lapkričio mėn.

5. Europos Komisijos dokumentai

Europos Komisija, Komunikatas „Lygybės Sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“, COM (2021) 101 final

Europos Komisija, Asmenų su negalia savarankiško gyvenimo ir įtraukties į bendruomenę rėmimo ES lėšomis gairės, C(2024) 7897 final

Europos Komisijos dokumentai: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas ir Grammenos, S., *COVID-19 and persons with disabilities – Statistics on health, care, isolation and networking* (COVID-19 ir asmenys su negalia. Sveikatos, priežiūros, izoliacijos ir tinklaveikos statistika), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2021 m.

Europos Komisijos dokumentai: Europos Komisija: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas, *Report on access to essential services in the EU – Commission staff working document* (Ataskaita dėl galimybės naudotis pagrindinėmis paslaugomis ES. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas), Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024 m.

6. EUROFOUND dokumentai

EUROFOUND (2024), *Paths towards independent living and social inclusion in Europe* (Savarankiško gyvenimo ir socialinės įtraukties užtikrinimo Europoje būdai), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas

7. Jungtinių Tautų dokumentai

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencija

UNCRPD Committee General Comment No. 5 (2017) on Article 19 - the right to live independently and be included in the community (JT ANTK komiteto bendrasis komentaras Nr. 5 dėl 19 straipsnio – teisė gyventi savarankiškai ir būti įtrauktiems į bendruomenę)

Concluding observations on the combined second and third periodic reports of the European Union (Baigiamosios pastabos dėl Europos Sąjungos sujungtų antrosios ir trečiosios periodinių ataskaitų), Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komitetas, CRPD/C/EU/CO/2-3.
